

Research Institute of Child Development and Education

Vaders en angst

Mirjana Majdandžić

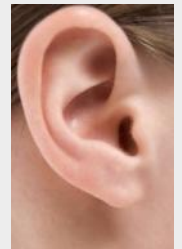
(m.majdandzic@uva.nl)

Congres Vaders in de 21e eeuw, 18 april 2018

Mirjana Majdandžić

- Studie Biologie: gedragsbiologie
- Universitair docent Universiteit van Amsterdam
- Afdeling Pedagogische en Onderwijsk. Wetenschappen:
 - opvoeding (vaders, uitdagend opvoedingsgedrag)
 - temperament (angst)

De Sociale Ontwikkeling
van Baby tot Kleuter

Inhoud workshop

11:30-12:10:

- De rol van de vader in de opvoeding
- De rol van de vader in de ontwikkeling van angst
- Uitdagend opvoedingsgedrag en angst

12:15-12:45:

- Discussie

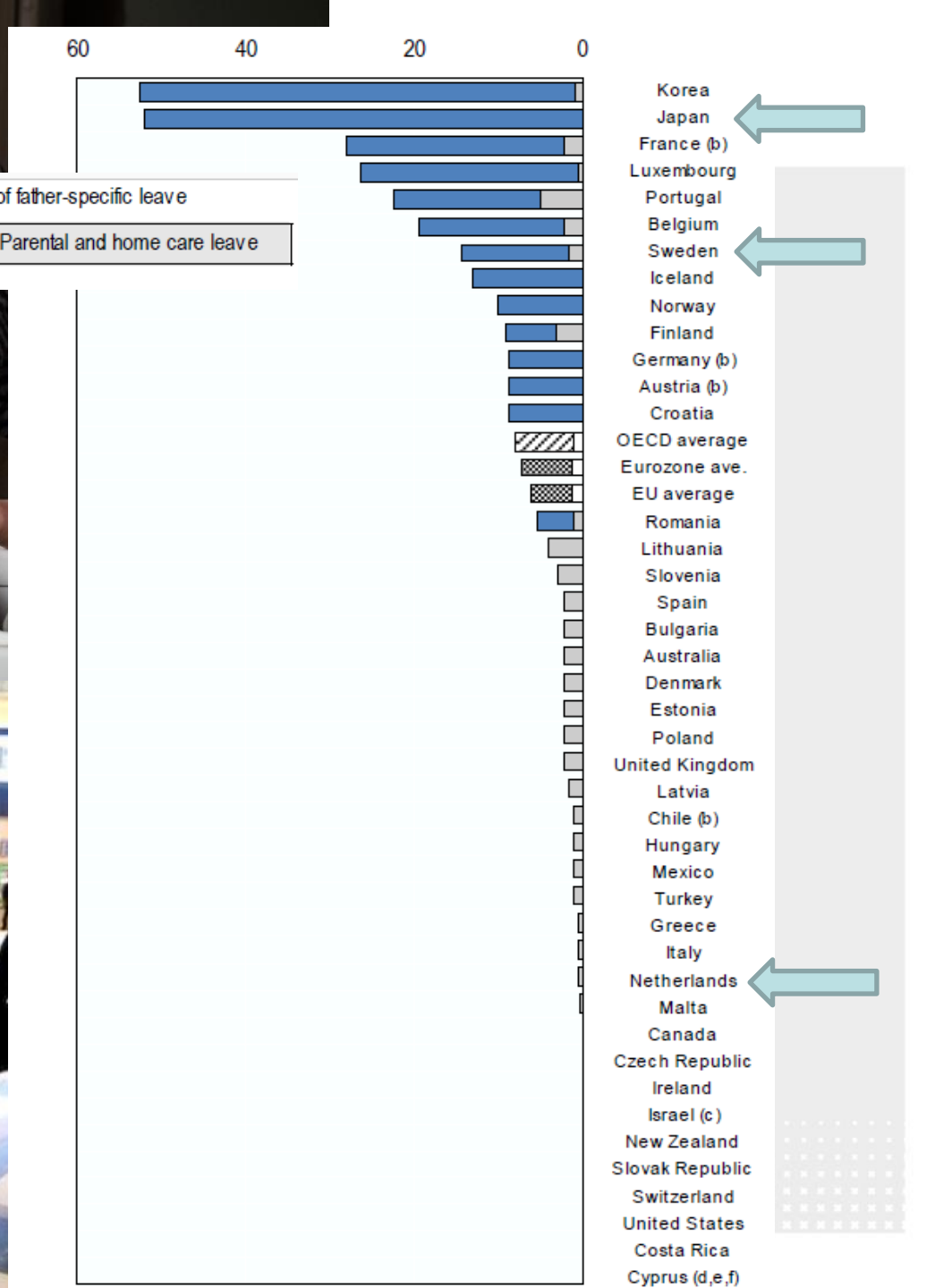
De rol van vaders in de opvoeding

- Cultuur
- Maatschappelijke context

Panel A. Weeks of father-specific leave

Paternity leave Parental and home care leave

De rol van vaders in de opvoeding

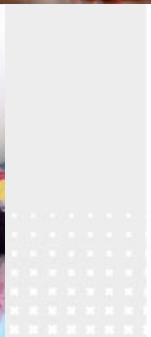
- Culturele context
- Maatschappelijke context
- Historische context, tijdperk
- Sociaal-economische status
- Relaties tussen gezinsleden
- Leeftijd kind
- Rollen?

De rol van vaders in de opvoeding

- Kostwinner
- Beschermmer
- Morele 'gids'
- Leraar
- Verzorger
- Speelmaatje

De rol van vaders in de opvoeding

- Verschillen vaders en moeders in opvoedingsgedrag?...
 1. *Kunnen* vaders hetzelfde opvoedingsgedrag vertonen als moeders?
 2. *Vertonen* vaders hetzelfde opvoedingsgedrag als moeders?
 3. Heeft het opvoedingsgedrag van vaders dezelfde *invloed* op de ontwikkeling van kinderen als dat van moeders?

De rol van vaders in de opvoeding

- Onderzoek naar vaders: debat
 - Vaders en moeders zijn hetzelfde

- Vaders en moeders zijn verschillend

Cabrera, Fitzgerald, Bradley, & Roggman (2014). *Journal of Family Theory & Review*

Hallers-Haalboom, Mesman et al. (2014). *Journal of Family Psychology*

Möller, Majdandžić, de Vente, & Bögels (2013) *Journal of Experimental Psychopathology*

De rol van de vader in de ontwikkeling van angst

De Sociale Ontwikkeling
van Baby tot Kleuter

Susan Bögels

- Vaders hebben een andere opvoedingsrol dan moeders
- Moeders: bescherming en zorg
 - Vaders: stimuleren tot risico's nemen
vergroten van de autonomie
→ Uitdagend opvoedingsgedrag
 - Vermindert uitdagend opvoedingsgedrag, m.n. van de vader, het risico op het ontwikkelen van angst bij het kind?

Vaak voorkomende angsten in de kindertijd

Common Fears in Childhood

Age Range	Worries and Fears
0–12 months	Loud noises, looming objects, loss of support.
12–24 months	Separation, strangers.
24–36 months	Separation, animals, dogs.
3–6 years	Separation, strangers, animals, darkness, imaginary beings.
6–10 years	Darkness, injury, being alone, animals.
10–12 years	Injury, school failure, ridicule, thunderstorms.
12–18 years	Social failure, peer rejection, war, natural disasters, the future.

Angststoornissen bij kinderen

- Prevalentie van 15-20%
- Beperkingen in functioneren op sociaal gebied, binnen gezin en op school
- Hardnekkig wanneer niet behandeld
- Geassocieerd met ontwikkeling van andere stoornissen

Risicofactoren voor het ontwikkelen van angst

Peuters/kleuters

- Gedragsinhibitie: Geneigdheid om met terughoudendheid en voorzichtigheid te reageren op nieuwe situaties of personen
- Voorspeller van (sociale) angst (Clauss & Blackford, 2013)

Baby's:

- Negatieve reactiviteit: prikkelbaarheid/ verhoogde reactiviteit op nieuwe stimuli
- Voorspeller van gedragsinhibitie (Kagan & Snidman 1991)

 De Sociale Ontwikkeling
van Baby tot Kleuter

Hoe meet je gedragsinhibitie?

Interval	Gez. angst	Lich. angst	Vlucht	Verb. aarz
	0-3	0-3	0-3	0-5
1: Binnen	1	1	0	0
2: Zit	2	2	1	1
3: Pop	2	2	3	3
4: Boek	2	2	2	3
Gemiddelde	1,75	1,75	1,50	1,75

De rol van ouders in de ontwikkeling van angst

1. Observationeel leren
2. Informatieoverdracht
3. Opvoedingsgedrag

1. Observationeel leren

- *Social referencing* → hoe moet ik me gedragen?

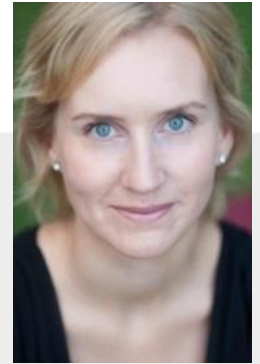
- *Modeling* → imitatie van ouderlijk gedrag

Hoe onderzoek je social referencing en modelling?

- Blootstelling ouder/kind aan ambigue situatie

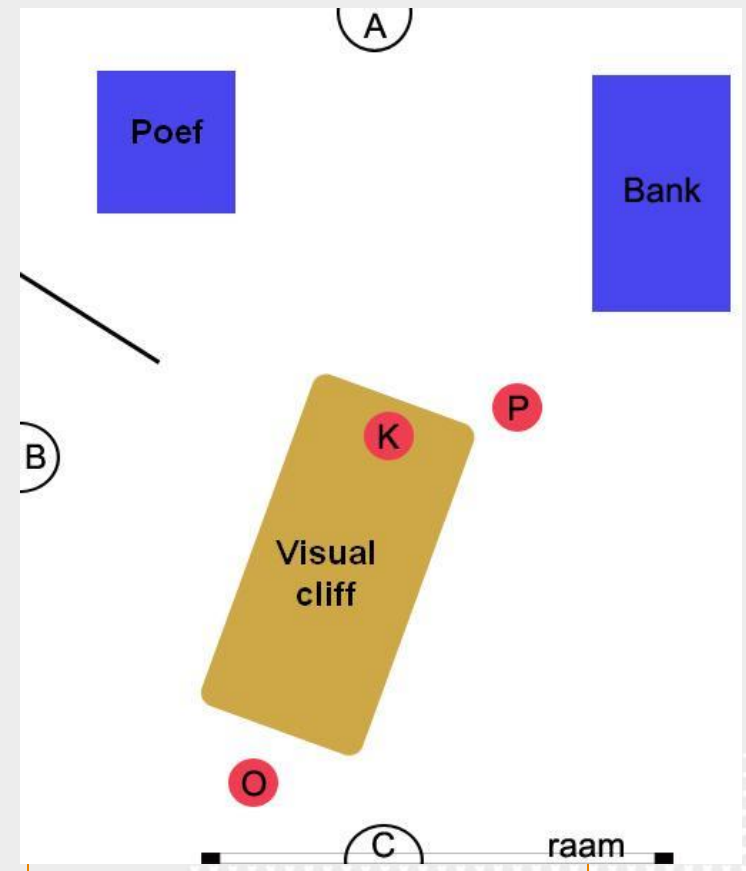

Eline Möller

Het visual cliff experiment

- Kind (10-15 maanden) op de cliff
- Ouder (vader of moeder) moedigt kind aan over de cliff te kruipen

Het visual cliff experiment

2. Informatieoverdracht

■ Wat ouders aan hun kind vertellen

“Die kinderen zijn gemeen”

“Klim maar niet te hoog!”

“Dat vind jij eng”

3. Opvoedingsgedrag

Overbescherming

- Bezorgdheid over veiligheid kind
- Beperkte blootstelling aan nieuwe situaties → angst
- Sterkste associatie met angst (jonge kind)

Overcontrole

- Overmatig bemoeien of ingrijpen
- Gebrek aan autonomie → angst
- Belangrijker als kinderen ouder worden

De Sociale Ontwikkeling
van Baby tot Kleuter

Opvoedingsgedrag

Uitdagend opvoedingsgedrag

- Maat geïnspireerd door de rol van de vader
- Kind fysiek en verbaal stimuleren om zijn/haar grenzen te verleggen

Uitdagend opvoedingsgedrag

De Sociale Ontwikkeling
van Baby tot Kleuter

De Sociale Ontwikkeling van Kinderen

Doel:

- Ontwikkeling van angst in kaart brengen bij kinderen van 0 tot 7 jaar

Prenatal
measurement

Social babies I

Social babies II

Social toddlers

Social preschoolers

Social kids

voormeting 4 maanden 1 jaar 2.5 jaar 4.5 jaar 7 jaar

- Aanlegfactoren
- Omgevingsfactoren
- 151 gezinnen

De Sociale Ontwikkeling van Kinderen

Hypothese

Uitdagend opvoedingsgedrag, m.n. van de vader, vermindert het risico op het ontwikkelen van angst bij het kind

Onderzoek

- Vier eerdere onderzoeken:
 - Vaders: ja
 - Moeders: ?

(Lazarus et al., 2015; Majdandžić et al., 2014; Majdandžić et al., 2017; Möller et al., 2015)

Vragenlijst Uitdagend Opvoedingsgedrag

CBPQ (Majdandžić, de Vente, & Bögels, 2008)

CPBQ subschaal	Voorbeeld
Plagen	Ik laat mijn kind voor de grap schrikken, bijvoorbeeld door onverwachts tevoorschijn te komen
Stoeien	Ik stoei met mijn kind
Sociale durf	Ik stimuleer mijn kind om voor zichzelf op te komen
Stimuleren tot grenzen verleggen	Ik moedig mijn kind aan om zelf spannende dingen te doen, zoals van een hoge glijbaan gaan
Competitie	Ik daag mijn kind uit tot een wedstrijdje, bijvoorbeeld wie het hardst rent
Modeling	Ik laat mijn kind zien hoe ik voor mezelf opkom

Observeren van uitdagend opvoedingsgedrag

Social babies I

Social babies II

Social toddlers

Social preschoolers

Social kids

voormeting	4 maanden	1 jaar	2.5 jaar	4.5 jaar	7 jaar
	9 taken	10 taken	12 taken	8 taken	12 taken

- Gestructureerde taken en vrij spel taken
- Thuis en in het onderzoekslab
- Scoren in tijdsintervallen op een 5-puntsschaal:
1 = *lage frequentie/ intensiteit* tot 5 = *hoge frequentie/ intensiteit*

Coderen van uitdagend opvoedingsgedrag

Interval	UG	Opmer
Tot zit 1	3	
Terug 1	2	
Tot zit 2	5	Laat haar zelf zijn vinger grijpen
Terug 2	3	
<i>Gemiddelde</i>	3.000	

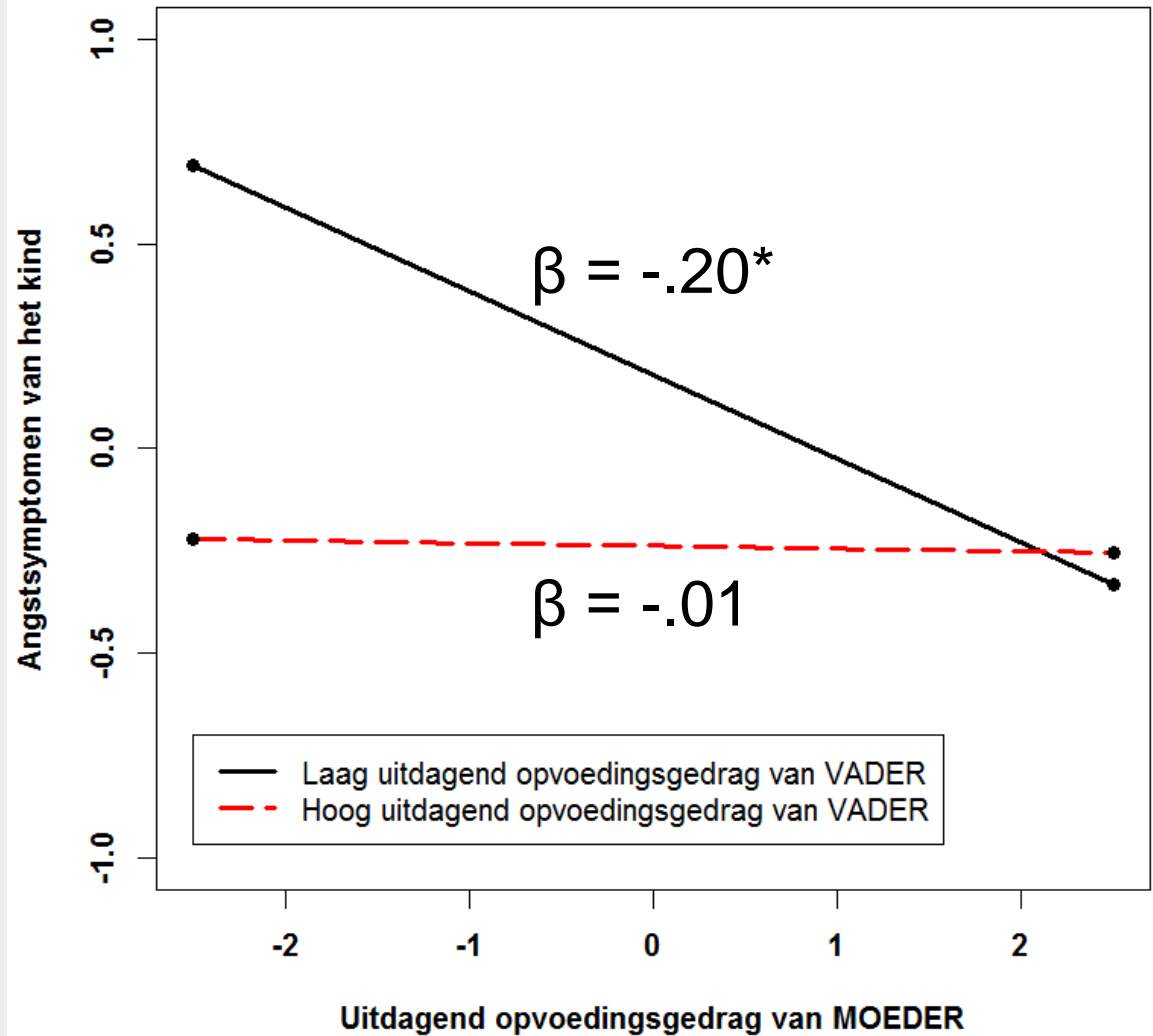

Resultaten uitdagend opvoedingsgedrag

- Vragenlijsten en observaties komen redelijk overeen
- Uitdagend opvoedingsgedrag is stabiel over de leeftijd
- In de babytijd laten vaders en moeders evenveel uitdagend gedrag zien
- Vanaf de peutertijd laten vaders meer fysiek uitdagend gedrag zien (stoeien)
- In de baby-/peutertijd voorspelt meer uitdagend gedrag van ouders minder latere angstsymptomen bij het kind
- Dit geldt vooral voor uitdagend gedrag van vaders

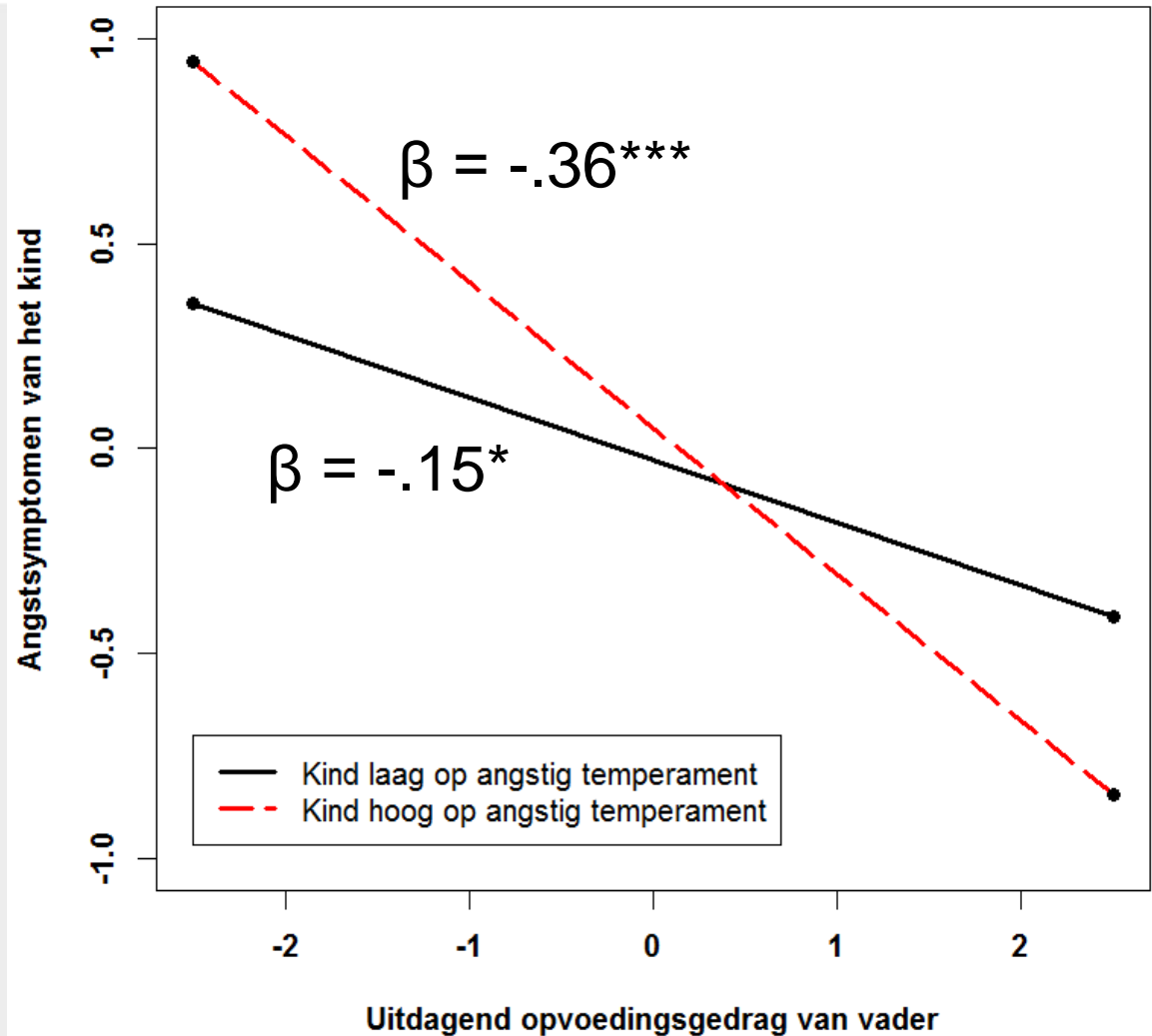
Resultaten: Compensatie

De invloed van UG van de moeder op angstsymptomen van het kind hangt af van UG van de vader

Resultaten: Gevoeligheid

Het effect van UG van de vader op angstsymptomen van het kind is sterker voor kinderen met een angstig temperament

Angstige ouders

- Laten vaker angst zien
- Vertellen meer negatieve informatie
- Laten meer opvoedingsgedrag zien dat angst in de hand werkt
- Angstige vaders (maar niet moeders) laten minder uitdagend opvoedingsgedrag zien

Conclusie

- Vaders zijn belangrijk
- Vaders kunnen wat moeders kunnen
- Verschillende rollen?
- Uitdagend gedrag voorspelt minder angst bij het kind
- Klinische implicaties?
 - Nog geen interventiestudies
 - Vaders stimuleren om hun kind uit te dagen, te stoeien
 - Moeders: vaders niet beletten het kind uit te dagen

Our team

Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek

VIDI-grant: 452-05-345
VICI-grant: 453-09-001
to Susan Bögels

mirjana@majdandzic.nl

Prof. dr. Susan Bögels

Dr. Mirjana Majdandžić

Dr. Wieke de Vente

Dr. Cristina Colonnese

Dr. Danielle van der Giessen

Dr. Eline Möller

Dr. Evin Aktar

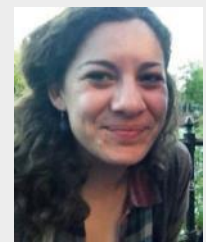
Dr. Marijke Metz

Dr. Milica Nikolic

Stephanie Mizrahi,
MSc

Lucia Willems,
MSc

DISCUSSIE

12:10-12:30: Discussie in groepen

1. Wat herken je/ wat is verrassend?
 2. Op welke manier kan je deze informatie gebruiken in de praktijk?
 3. Wat is een belangrijke vraag vanuit de praktijk voor vervolgonderzoek?
- Opschrijven

12:30-12:40: Plenaire terugkoppeling

Resultaten Discussie vraag 3

Vervolgonderzoek:

- Diversiteit gezinnen:
 - ouders gelijke sekse, cultuur, SES-groepen, LVB ouders, opa's en oma's
 - Leeftijd ouders
 - Zwangerschap
 - Psychosociale achtergrond van de ouder
 - Temperament van de ouder vs man/vrouw verhouding
 - In hoeverre is trauma van de vader van invloed op interactie tussen vader-kind (angst)
- Diversiteit kinderen:
 - Ook samenhang met zelfvertrouwen en probleemgedrag vh kind
 - Invloed plek in de kinderrij van het kind
- Uitdagend gedrag verder onderzoeken
 - Invloed van inconsistentie tussen verbale en en non-verbale tekens van ouders
 - Wat als vader té uitdagend?
 - Hoe stimuleer je angstige vaders tot uitdagend gedrag?
 - Hoeveel ruimte geven moeders aan vaders voor het vertonen van uitdagend gedrag (interactie tussen ouders)
 - Moeders en uitdagen
 - Professionals: veel vrouwen, nemen die ook de vaderrol op zich of toch eigen invulling? (bijv. kinderopvang)
 - Impact kinderdagverblijf/gastouder

Interessante links

- **State of the World's fathers (MenCare is a global campaign to promote men's and boys' involvement as equitable, nonviolent caregivers)**, zie ook het filmpje, en zie ook downloads: <https://sowf.men-care.org/>
- Verlofregeling vaders Nederland: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/kraamverlof-en-partnerverlof/vraag-en-antwoord/regels-kraamverlof-en-partnerverlof>
- Recent nieuws over voorstel vaderschapsverlof in NL: <https://www.rtlnieuws.nl/nederland/politiek/volgend-jaar-vijf-dagen-verlof-voor-kersverse-vader>
- Advies SER ouderschapsverlof: <https://www.ser.nl/nl/actueel/nieuws/2010-2019/2018/20180216-verlof-geboorte-kind.aspx>
- Onderzoek De Sociale Ontwikkeling van Kinderen: www.sociale-ontwikkeling.nl
- Artikel Mirjana over uitdagend opvoedingsgedrag: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/infa.12125/full>
- Oratie Renske Keizer: Waar staat papa? <http://www.ingentaconnect.com/content/aup/soc/2016/00000012/00000002/art00004#>
- Onderzoek naar vaders (Leiden) en wetenswaardigheden: <http://www.vadersinbeeld.nl/lees-verder/>
- Link naar artikel over onderzoek Leiden: Vaders en moeders: allebei uniek: http://diversityinparenting.nl/images/pdf/Hallers-Haalboom_Mesman_2014_Mother_Father_sensitivity.pdf